

בינ"ו עמ"י עש"ו

קונטרס

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר פרשיות השבוע

כולל

דברי חיזוק והתעוררות
בענייני עבודת ה'

נסדר ונערך משיחות מוסר
שנאמרו במקהלות על ידי
הגאון הגדול

רבי יעקב חיים סופר שליט"א
ראש ישיבת 'כף החיים'

בצירוף חידו"ת על הפרשה

פרשת וילך

ירושלים עיה"ק תובכ"א
תשע"ט לפ"ק

שיחות מוסר אלו הנדפסים כאן בס"ד, נסדרו ונערכו מתוך קלטות של שיחות מוסר שנמסרו בשנת תשמ"ה בירושלים ת"ו. ואם שגיתי, איתי תלין משוגתי. ובקשתינו שטוחה לפני המעיינים ה"ו, כי כל שגגה וטעות יתלו בחסרון דעת העורך, ואנא יעמידוני על טעותי.

בסוף החוברת מצורף מאמר על פרשת השבוע, ממאמרי רבינו שליט"א על התורה כת"י, אשר רואה אור לראשונה כאן בס"ד.

כל המעוניין לזכות את הרבים ולפתוח נקודת מכירה לחבורות אלו, בבית הכנסת / ישיבה / מקוה וכיו"ב, על ידי קופה [שיניחנה מליל שישי עד מוצ"ש מדי שבוע], ניתן לפנות למערכת ההפצה.

**לכל ענייני ההפצה יש לפנות בשעות בין
הסדרים, לפלאפון מספר 0527622629**

ניתן להשיג את החוברות בנקודות המכירה

©

כל הזכויות שמורות

אין לצלם להעתיק לשכפל וכל כיו"ב,
בלא רשות מפורשת בכתב מהמחבר
הערות והארות תיקונים יתקבלו בשמחה,
ובעז"ה יתוקנו במהדורה הבאה

להערות והארות
ניתן לפנות בשעות בין הסדרים
לפלאפון מספר 0548-542-164

פרשת וילך

קבלה על עצמו לקבוע לימוד 'מוסר' הוא עצה נפלאה
לזכות בדין / חובת קביעות לימוד 'מוסר' / 'בחסד
ואמת יכופר עוון' / ריבוי 'צדקה' / קבלת 'עול תורה' /
לדון לכף זכות / קבלה שלא לשמוע 'לשון הרע'

מפתח העניינים

'את דברי השירה הזאת עד תומם' / על ידי שמיעת פרשת 'האזינו' באו לידי
'תשובה' / מעלת ותועלת המקבל על עצמו לימוד 'מוסר' / 'ברגע קט יצא
מאפילה לזכות גדול' / בשעה שהחכם יושב ודורש נמחלים העוונות / מעלת
עניית 'אמן' היא שמיה רבה' אחר דרשה של החכם / שמיעת התוכחה ודברי
המוסר / חובת קביעות לימוד מוסר / אם יקבע עיתים ללימוד מוסר ימצא עוד
זמן ללימוד 'מוסר' / דברי מרן החיד"א על חובת לימוד ה'מוסר' / 'בחסד ואמת
יכופר עוון' / דוקא אם עשה תשובה יועיל לו 'חסד ואמת' / עצה מה'תרומת
הדשן' לזכות בדין / 'עבד לווה לאיש מלווה' / 'מלווה' חונן דל' / על ידי שנותן
צדקה יוכל לבקש שידונו אותו בבית דין של 'רחמים' / קבלת עול תורה
'התמודת הקריאה' / משלו הנפלא של מהר"ם אלשיך זצ"ל / ה'ניגון' שהציל /
כיון שקטע ידו - איבד זכותו / על ידי לימוד ה'תורה' ניצול הוא מכל
הקטרוגים / העוסק בתורה מלבד שניצול מהקטרוג גם מתקן עצמו / העוסק
בתורה הוא בגדר 'תשובה מתמדת' / קנין ב'תורה' בידעה על פה / התורה
מכפרת / 'אין לך עוון שלא יתוקן בתורה' / סיבת הדבר שיום הכיפורים נקבע
ליום מוחילה וכפרה / 'סלח לדתיבין לאורייתיה' / תורה מטהרת ליבן וכליותיהם
של ישראל / 'סגולה' מה'חפץ חיים' / כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על
כל פשעיו / 'הואיל ולא מוסיק במיליה לא תקומו בהדיה' / 'מידה כנגד מידה
לא בטלה' / המקבל על עצמו שלא לדבר 'לשון הרע' לא ידברו עליו בבית דין
של מעלה 'לשון הרע' / קביעות לימוד בספרי הלכות ומוסרי חומר עוון לשון
הרע / חומר העוון וגודל השכר של הזהיר בזה / עבודה מתמדת

מפתח חידו"ת

- א. בענין לא ירפך ולא יעזבך כז
ב. בענין מצוות כתיבת ספר תורה מאריכה ימים כז
הערה נוראה לג
עצה נפלאה לימים נוראים לד
תוכחת זירוז על בקשת הגאולה בב"א לו

הלימוד בחוברת זו מוקדש לעילוי נשמות

מסעודה בת חסיבה	אליהו מאיר בן סימי	יפה בת עליה
שמעון בן עליה	יוסף בן אסתר	פיבי בת חסיבה
מסעוד בן אסתר	סימי בת חנה	מרגלית בת סימי
- תנצב"ה

לע"נ מרת שולמית סופר ע"ה בת רבי יעקב ומרת כחילה רחל מונסה זצ"ל
נלב"ע יום השישי ערב ש"ק נצבים וילך כ"ד אלול תשס"ז

ניתן להקדיש את הוצאות
הדפסת החוברות השבועיות
בפלאפון מספר 0527628840

ניתן להשיג את החוברות
מתחילת השבוע בשולחנות ההפצה
של י. בלוי בבתי הכנסת

נשמח מאוד לקבל כל הערה והארה
הוספות וטעויות הדפוס וכיו"ב
ולהוספה לרשימת התפוצה
במייל: 8542164@gmail.com

קבלה על עצמו לקבוע לימוד 'מוסר' הוא עצה נפלאה
לזכות בדין / חובת קביעות לימוד 'מוסר' / 'בחסד
ואמת יכופר עוון' / ריבוי 'צדקה' / קבלת 'עול תורה' /
לדון לכף זכות / קבלה שלא לשמוע 'לשון הרע'

'את דברי השירה הזאת עד תומם'

בעזרת ה' יתברך, נראה לדבר בעניני הפרשה ובעניני חודש אלול, הכנה
לראש השנה וליום הכיפורים, תשובה, ולימוד מוסר, ועוד.
פרשת השבוע פרשת וילך, בסוף הפרשה נאמר, "וידבר משה באזני כל
קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תומם" (דברים לא א).

על ידי שמיעת פרשת 'האזינו' באזני לדידי 'תשובה'

ומסופר על הרב רבי בונים מפשיסחא זצ"ל שהיה פעם אצל רבו
היהודי הקדוש זצ"ל, ואמר לו לתלמידו, 'רבי בונים, אמור לי
פסוק מהתורה, איזה שתדע, ובעזה"י אומר אני לך חידוש תורה עליו',
ואמר לו את הפסוק הזה, "וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי
השירה הזאת עד תומם", ומיד השיב ואמר לו רבו היהודי הקדוש 'עד
תומם, עד כאן'. זה היה החידוש שהוא אמר לו. ומסופר שרבי בונים
ז"ל מאוד נתפעל מפירוש זה והיה שמח מאוד ממנו.

וביאור הדבר, כי לפי הדקדוק היה צריך לומר עד תומה, שהרי על
השירה מתייחס הדבר, ומדוע כתוב עד תומם, אלא שבשעה
שישראל שמעו דברי השירה היא פרשת האזינו היוצאים מפי משה רבינו
ע"ה, קבלו הדברים והתעוררו לתשובה עד שהם עצמם נעשו תמימים
ושלמים, ולכן כתוב עד תומם (ראה בספר סיפורי חסידים פרשת וילך).

מעלת ותועלת המקבל על עצמו לימוד 'מוסר'

ואכן כבר אמרו רבותינו שכאשר אדם שומע דברי מוסר ותוכחה ומקבל על עצמו לקיימם ולעשות כן אשריו ואשרי חלקו חלקו, ואלו הם דברות קדשו הנפלאים והמעוררים של החסיד רבינו יונה גירונדי ז"ל בשערי תשובה (שער ב' אות י'): "כאשר ישמע מוסר החכמים והמוכחים יקשיב וישמע ויכנע ויחזור בתשובה, ויקבל בלבו כל דברי התוכחות, ושלל יגרע דבר מדבריהם - הנה האיש הזה ברגע קטן יצא מאפלה לאור גדול, כי עת אשר יאזין ויסכית ולבבו יבין ושב ויקבל ביום שמעו דברי המוכיח, ויקיים עליו להיותו עושה ככל אשר יורוהו תופשי התורה מן היום ההוא ומעלה, ולהזהר כאשר יזהירו יודעי בינה לעתים, עלתה בידו התשובה ונהפך לאיש אחר. ומעת אשר קבל כזאת במחשבתו וגמר עליו ככה בלבבו, קנה לנפשו זכות ושכר על כל המצות והמוסרים, ואשריו כי צדק נפשו בשעה קלה וכן אמרו רז"ל (מכילתא בא י"ב כ"ח): "וילכו ויעשו בני ישראל", וכי מיד עשו, והלא לא עשו עד ארבעה עשר לחדש, אלא כיון שקבלו עליהם לעשות מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו מיד". [ועיין היטב תענית (ח' ב') ובפירוש "רש"י" שם ודוק].

'ברגע קט יצא מאפלה לזכות גדול'

והרבה למדנו מדברי קדשו של החסיד רבינו יונה ז"ל שבעצם ההסכמה וההחלטה לקבל ולשמוע לדברי המוכיחים, והיום בזמננו הם ספרי המוסר של רבותינו גדולי הדורות ז"ל, אזי כבר אותו אחד שקיבל החליט והסכים כזאת כבר ברגע קטן יצא מאפילה לאור גדול, וכן כבר אז עלתה בידו התשובה ונהפך לאיש אחר, ולא זו בלבד אלא צידק נפשו בשעה קלה, דהיינו שנהיה צדיק, וגדר צדיק הוא מי שרובו זכויות [כדאמרו בראש השנה (י"ז ב') וקידושין (מ' ב'), ועיין לרבינו החפץ חיים ז"ל בספרו אהבת חסד ח"ב (פרק ג') ובספרו שמירת הלשון ח"א (שער התבונה פרק ד') עיין שם דברים נוראים], וכבר אז שקיבל על עצמו כזאת

לשמוע לדברי המוסר והתוכחה הרי הוא כבר קנה לעצמו כל המצוות והזכויות אשר עדיין לא עשה כלל, אלא מה שיעשה בעתיד וכבר הם נרשמים בספרו שעשאן, ובוה נעשה צדיק שרובו זכויות, והוא דבר נפלא ופתח תקוה נכבד מאוד להכתב בספר החיים והשלום ולזכות לשנה טובה ומבורכת.

בשעה שהחכם יושב ודורש נמחלים העוונות

והקדוש רבי אליעזר אוקרי ז"ל בסוף ספרו ספר חרדים (פרק ע"ג) הביא כמה עצות למחילת וכפרת העוונות וכה כתב: "סגולה שישיית. ישמע בחשק דברי חכם כשדורש יראת שמים ודברי אגדה שמושכין לבו של אדם כמים, שאמרו רז"ל שבזה ימחול עונותיו וכו' ולפעמים מתעורר באדם רוח טהרה מקול הקורא לאוזן נשמטו, ומכל מקום לא יזכה לזה רק השומע קול החכם המוכיח, והיינו דכתיב והיה אם שמוע תשמע, כלומר אם תשמע למוכיח באוזן בשר - תזכה לשמוע באוזן הלב כרוז מלכו של עולם, והיינו ונשמע פתגם המלך, שעל ידי רוח הקודש ידעו בסיני זה הענין, ואמרו ודאי שנשמע קול מוכיח לפי שאז נזכה לשמוע פתגם המלך" ראה שם כל דבריו, ונודע כי מקור הדברים במדרש משלי (פרק י'): "בשעה שחכם יושב ודורש אני מוחל ומכפר עונותיהם של ישראל, ולא עוד אלא בשעה שעונין אמן יהא שמייה רבא מברך אפילו נחתם גזר דינם אני מוחל ומכפר להם עונותיהם". וכזאת אמרו במדרש קהלת רבה (פ"ט ס"ס כ"א), בשעה שהזקן יושב ודורש, ועונין אחריו אמן יהא שמייה רבה, אפילו יש לו שטר גזרות של מאה שנה, הקב"ה מוחל על כל עוונותיו.

מעלת עניית 'אמן יהא שמייה רבה' אחר דרשה של החכם

וכתב בספר החיים (חלק סליחה ומחילה פ"א) "מה שאמרו: "ולא עוד אלא בשעה שעונין אמן יהא שמייה רבא מברך אפילו נחתם גזר דינם

אני מוחל ומכפר להם עונותיהם", היינו כאשר השומעים הדרשה עונים אמון יהא שמייה רבה אחר הדרשה", ורבי אברהם אזולאי ז"ל בספר חסד לאברהם (מעין ב' נהר ל') כתב: ודע כי כל חכם הדורש באגדה, יש לו כח למחול כל עוונותיהם של ישראל, ועוד אם מוסיף ואומר הקדיש על האגדה נמחלו כל עוונותיהם ואפילו אם נחתם גזר דינם הקב"ה מוחל ומכפר עונותיהם עכ"ל, והביא דבריו מו"ז הגאון בעל כף החיים זצ"ל בספרו חיים עד העולם (הדרן למסכת ברכות דף ז') והוסיף שם: "יש בכוח דורשי אגדה אם הם רבים בכל המקומות למחול עוונות של כל ישראל ותחזור ארץ ישראל להבנות על ידי ביאת הגואל" והאריך בזה, [והביא דברים חשובים נפלאים בענין זה שהדורש לרבים דברי אגדה ומוסר בספר היקר והחשוב "עצות לדינא" (סימן כ') עש"ב].

שמייעת התוכחה ודברי המוסר

ואכן בלימוד ושמייעת המוסר ברכה מרובה יש ותועלת עצומה, ואלו דברי רבינו הרמב"ם ז"ל בהלכות תשובה (פרק ד'): "חמישה דברים הנועלים דרכי התשובה בפני עושיהן ואלו הן וכו', והשונא את התוכחות שהרי לא הניח לו דרך תשובה, שהתוכחה גורמת לתשובה, שבזמן שמודיעין לו לאדם חטאיו ומכלימין אותו - חוזר בתשובה, כמו שכתוב בתורה זכור ואל תשכח ממרים הייתם, ולא נתן ה' לכם לב עם נבל ולא חכם, וכן ישעיהו הוכיח את ישראל ואמר הוי גוי חוטא ידע שור קונהו וגו', מדעתי כי קשה אתה, וכן צוהו האל להוכיח לחטאים שנאמר קרא בגרון אל תחשוך, וכן כל הנביאים הוכיחו לישראל עד שחזרו בתשובה, לפיכך צריך להעמיד בכל קהל וקהל מיישראל חכם גדול וזקן וירא שמים מנעוריו ואהוב להם, שיהא מוכיח לרבים ומחזירן בתשובה, וזה ששונא את התוכחות אינו בא למוכיח ולא שומע דבריו

לפיכך יעמוד בחטאתיו שהם בעיניו טובים" עכ"ל ק. וכבר נתבאר שבזמן הזה ספרי המוסר של רבותינו גדולי הדורות ז"ל הן הם החכמים הזקנים ויראי שמים המוכיחים ומלמדים ומחזירים בתשובה.

חובת קביעות לימוד מוסר

והגאון חיד"א ז"ל בברכי יוסף (סימן א' אות ט') כתב: "ראוי לכל תלמיד חכם שיקבע עת כפעם בפעם ללמוד בספרי מוסר, כי כל הגדול מחבירו יצרו גדול ואידי דטריד בגופי הלכות ומחדש בטובו חידושי תורה, קרוב שייגבה לבו, וכיוצא. וקבלתי כי בכלל מה שאמרו ז"ל דתורה תבלין ליצר הרע, הוא תוכחת מוסר מרז"ל קמאי ובתראי", והובא במשנה ברורה (שם אות י"ב) וכף החיים (אות ל"א).

אם יקבע עיתים ללימוד מוסר ימצא עוד זמן ללימוד 'מוסר' אומרים בשם המשגיח בעל ה'אור יחזקאל' זצ"ל שצריך לכל הפחות עשרים דקות בכל יום. וכבר הזכרנו דברי הגאון ר' ישראל סלאנט זצ"ל שאם אדם אומר 'אין לי זמן ללימוד מוסר', הנה כשילמד מוסר בהכרח ימצא שיש לו עוד זמן רב פנוי..

דברי מרן החיד"א על חובת לימוד ה'מוסר'

ועוד הוסיף בזה והגאון חיד"א ז"ל דברים נוראים בספרו דבש לפי (מערכת ת' אות מ"א): "אמרו קדמונינו שעיקר הלימוד לצרף ללימוד שלומד מוסר הבנוי על פי התורה, ועל ידי זה לומד תורה בהרהור תשובה ונכנע, וזה הלימוד מבטל יצר הרע, כי ההכנעה מבטל ליצר הרע כמו שאמר בספר זוהר הקדוש, והמגיד הזהיר למרן ז"ל שילמוד מוסר, וכן כתב הרב עיר וקדיש מהר"ר חיים הכהן ז"ל תלמיד רבינו מה"ר חיים וויטאל ז"ל, והגאון מהרש"ל ז"ל צוה למוכיח שיבא ויכחינו כמו

שמוכיח להדיוט וגזר עליו לעשות כן. והאדם עצמו בלומדו מוסר יראה תועלת והתעוררות הנפש. וזהו עיקר הלימוד לצרף עמו מעט לימוד מוסר להכניע עצמו ולהתעורר ביראת ה', כי זהו תכלית התורה והיינו דכתיב ראשית חכמה יראת ה', ושנינו כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, ואמרו באבות דרבי נתן (פרק כ"ט) כל מי שיש בידו הלכות ואין בידו מדרש לא טעם טעם של יראת חטא עכ"ל, והרי הוא כמבוא"ר דבמדרש יש תוכחות מוסר ובא ליראת חטא. ופקח עיניך וראה דלא סגי בלימוד הלכה, אלא צריך ללמוד מדרש שיש בו מוסר, ואם בינה שמעה זאת החזק במוסר אל תרף, וההכנעה יסוד מוסד חיי אדם בעולם הזה ובעולם הבא, שיכיר מיעוט ערכו ויהיה לבו לב נשבר ועל ידי זה ימנע מהחטא ולימודו יעלה לריח ניחוח. הבט ימין וראה מה שאמרו רז"ל במדרש שוחר טוב (פרק ט"ל דף כ"ב) לא נתן הקדוש ברוך הוא את התורה אלא כדי שלא יעסקו בלשון הרע ודברים בטלים. והיינו מה דאמרו בתנחומא (פרשת עקב) לא בחר הקדוש ברוך הוא בישראל אלא מפני שהם ענוים, כי מה שמקיימים מצות גם אומות העולם מקיימים ומה שמשבחים להקדוש ברוך הוא גם הגוים משבחים, הא לא בחר בישראל אלא בשביל הענוה, ועל ידי לימוד תוכחות מוסר יזכה להיות עניו שאין מדה טובה הימנה. וכבר במדבר קדמות מערכת ע' ולעיל בקונטרס זה דבש לפי זה כתבתי בעניותי קצת ממעלות הענוה ע"ש, ומצוה גוררת מצוה יבואו ללמוד תורה לשמה ולקיימה כי זה כל האדם. ומכאן תוכחה לתלמידי חכמים שאינם רוצים ללמוד כי אם גמרא ופוסקים, ומבינים בלבם לתלמידי חכמים שלומדים תנ"ך ומשניות וספרי מוסר. והן בעון לא יבינו כי האף אמנם דלימוד הגמרא יקר מאד ואין לו להקב"ה אלא ארבע אמות של הלכה וכתב רבינו תם שהתלמוד כלול בכל. מכל מקום כל זה היינו ללמוד תורה לשמה בענוה, ונזהר בדקדוקי מצוות, כמו הראשונים שהיו קדושים מאוד ונשמתם ממקום

עלין, אבל בדור יתום זה כי גברה הסט"א והוא בעקבות משיחא והיצר הרע רודף לתלמידי חכמים ביותר. אלו התלמידי חכמים שאינם רוצים ללמוד מוסר - על הרוב הם מתגאים בלימודם, וחושבים שהם חכמים גדולים, ומבזים הזקנים וגדולי דורם, ואינם מקפידים להתפלל כהוגן, ופוגמים ברית הלשון והראות וכיוצא. ולכן אין תורתם רצויה כי אינה לשמה. ואלו המתגאים יתנו אל לבם מה שאמרו הפוסקים דבזמנינו לא יש תלמיד חכם, ואם זה כתב מהרי"ל ז"ל בזמנו שיש יותר משלוש מאות וחמישים שנה שנפטר זל"ה, מה נאמר בדור הזה. ומכל האמור תלמידי חכמים אשר נגע אלהים בלבם ימהרו לשוב וילמדו מוסר ותיכף יכירו בגאותם ומהות לימודם ואשר נכשלים בכמה ענינים וישבו אל ה' ואז לימוד הגמרא יעלה לרצון לפני ה' ונסלח להם" עכ"ל של רבינו הגאון חיד"א זצ"ל, והם דברים מחרידים.

'בחסד ואמת יכופר עוון'

ונראה להזכיר עוד כמה 'עצות' שהאדם שיאחז בהם וישתדל בהם יצא זכאי בדין. שלמה המלך ע"ה בספר משלי לימד אותנו 'בחסד ואמת יכופר עוון' (משלי טז ו), מפרש רבינו יונה ב'שערי תשובה' (שער א אות טז), אין כוונת שלמה המלך ע"ה כמו שיש הרבה בני אדם שטועים ומשתבשים לחשוב 'אמת, אני חטאתי, אבל עכשיו ראש השנה ואני אתן כמה וכמה שקלים לצדקה וזה יכפר לי!', זה טעות. הפסוק אומר, 'אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד' (דברים י יז), הקב"ה ית"ש אחד ממידותיו היא לא לקחת 'שוחד'. וצריך להבין, מה הביאור בזה, וכי איזה 'שוחד' אפשר לתת לבורא יתברך, במה נוכל לשחד את בורא עולם? דרשו רבותינו, 'אשר לא יקח שוחד' - שוחד מצוות (כמ"ש הרמב"ם בפירושו למסכת אבות (פ"ד מכ"ב) ורבינו המאירי אבות (פ"א מ"ג, ופ"ד

מכ"ט) ולסוטה (כ' א') ועוד. ועיין לרבינו החפץ חיים זצ"ל בספר אהבת חסד (ח"ב פ"ג) ע"ש). אין דבר כזה שה'מצוה' תכסה ותכפר על ה'עבירה'. על ה'מצוות' תקבל שכר, אין ספק בזה. אבל על ה'עבירות' תקבל את ה'עונש'. זה 'שני כיסים', אין כיס אחד בא על חשבון הכיס השני.

דוקא אם עשה תשובה יועיל לו 'חסד ואמת'

אם כן מה הביאור בפסוק 'בחסד ואמת יכופר עוון', משמע שעל ידי 'חסד' ו'אמת' - זו תורה (ברכות ה"ב) - אפשר לכפר עוון. אומר רבינו יונה (שערי תשובה שם), לא מדובר כאן על אחד שחלילה עדיין 'לקוי' בחטאיו, אלא מדובר כאן ב'בעל תשובה', שכבר ניתק את עצמו מהעבר, פתח 'דף חדש', כבר עשה 'עזיבת החטא' ו'חרטה' ו'ידידי' ו'קבלה לעתיד', אבל אחרי הכל הוא עדיין מפחד, הרי לכל עוון ועוון יש 'משפט', ואינו יודע אם ה'תשובה' שעשה מספיקה כדי ל'צחצח' ו'לנקות' את כל הרושם של החטא. וגם יש הרבה דברים שגם אחרי 'תשובה', הדין הוא 'תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר', ויש דברים שתשובה ויום הכיפורים תולים, ויסורים ממרקים, כגון אם עבר אדם על 'כרתיות' (בר מינו), גם אם עושה 'תשובה', זה לא מספיק. צריך את ה'תשובה' יחד עם 'יום הכיפורים' כדי לתלות, ואחר כך כאשר מקבל ייסורים נגמרת ה'כפרה' שלו וממרקים את ה'חטא'. ועל זה חושש ופוחד הבעל תשובה. וכנגד זה אמר שלמה המלך ע"ה, 'בחסד ואמת יכופר עוון', אחרי שעשית 'תשובה' לפי כל תנאיה והלכותיה, אם מעתה תתאחז גם ב'חסד' ו'אמת' זה יעזור לך להגן מהייסורים, ולכפר. אבל כשאדם הולך במהלך הרגלו הרגיל, עם כל העוונות שלו, חושב 'אני אפזר ואתן צדקה, אני אעשה חסד עם העניים, ואני אלמד תורה', זה לא יועיל לו.

עצה מה'תרומת הדשן' לזכות בדין

ראיתי בספר לקט יושר (עמוד קכב) - מאחד מגדולי הקדמונים תלמידו של ה'תרומת הדשן' א' - שהוא הביא דרשה שדרש ה'תרומת הדשן' ב'שבת שובה' והזכיר בה עצה וסגולה נפלאה² שיצא האדם זכאי בדין.

א. בעל ה'תרומת הדשן'

ה'תרומת הדשן' היה לפני 700 שנה, מרבתינו הראשונים כמלאכים, מגדולי עמודי ההוראה, כל רבותינו הקדמונים חכמי האשכנזים נגרים אחריו, ומרן ע"ה מביא אותם עשרות פעמים. (וע"ע בדברי רבינו שליט"א בס' ברית יעקב סי' ב עמוד ג).

ב. אין דרכם של הקדמונים לתת 'סגולות'

רבותינו וחכמינו הגדולים, ראשונים ואחרונים, לא עסקו ב'סגולות', זה לא היה עסקם, את זה הניחו לנו. אנחנו אוהבים ומחפשים כל מיני 'סגולות'.. 'סגולה להצלחה בתורה' וכו', כי לא רוצים לטרוח ולהתייגע, לחזור על הלימוד. שואלים, 'כבוד הרב, יש לך עצה או סגולה איזה כדורים לבלוע שיהיה לי זכרון, ואני לא אצטרך לחזור על הלימוד?', רק את זה מחפשים. זה לא העיקר. זה מה שאנשים קטנים מחפשים. אבל רבותינו לא עסקו בכך, לא קמאי ולא בתראי, ואם בכל זאת הם מביאים 'סגולות' צריכים להטות אוזן לדבריהם.

השם הקדוש 'פיל"ד'

מספרים על הגאון 'נודע ביהודה' זצ"ל (הובא בספר גן יוסף פרשת ראה אות רעז), שפעם באה לפניו אשה חולנית, הייתה משוגעת לדבר אחד, (לא בכל המוח, רק נקודה אחת לקויה), אמרה לפניו, 'כבוד הרב, אני חולה, ואם אתה לא תכתוב לי קמיע, אני אמות מהחולי שלי!', זה היה ה'שגעון' שלה. אמר לה ה'נודע ביהודה', 'אני לא מתעסק בדברים האלה, אני יושב באהלה של תורה, לומד, כותב פסקים, אבל 'קמיעות' זה לא העסק שלי. תלכי לאלה שעוסקים בזה'. אמר לו, 'לא, אתה גדול הדור, אתה 'רבן של כל בני הגולה', ואם אתה לא כותב את

'עבד לוֹוֹה לְאִישׁ מְלוּוֹה'

יש לנו הלכה ידועה, בגמרא מסכת סנהדרין (לא:), וכך הלכה בשלחן ערוך חושן משפט (סי' יד ס"א), שאם אדם הלוח לחבירו כסף, יש לו זכות ל'מלווה', לקחת את ה'לווה' לאיזה בית דין שהוא רוצה. כי הפסוק אומר במשלי 'עבד לוֹוֹה לְאִישׁ מְלוּוֹה' (משלי כב ז). אדם שקיבל הלואה מחבירו, הוא בבחינה של 'עבד' שלו, וממילא יש זכות ל'מלווה' לקחת אותו לאיזה 'בית דין' שהוא רוצה, ובאיזה 'עיר' שיבחר. ומוכרח הלווה ללכת לאיזה בית דין שמבקש המלווה.

'מְלוּוֹה ה' חֹנוֹן דֹּל'

והנה בגמרא מסכת בבא בתרא (י סע"א), על הפסוק 'מלווה ה' חונן דל', וגמולו ישלם לו' (משלי יט ז), **"אמר רבי יוחנן, אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו"**, אי אפשר שאדם יוציא פסוק זה מפיו, מה כתוב כאן, אחד שנותן צדקה לעניים, הוא נקרא ונכלל בגדר ש'הללוה' לקב"ה, כביכול הקב"ה קיבל את ההלוואה ממנו, **"כביכול עבד לוֹוֹה לְאִישׁ מְלוּוֹה"**, אדם נתן צדקה לעני, הרי זה כאילו הקב"ה ית"ש קיבל את ה'הלואה', והוא נהיה כביכול 'עבד' של בעל הצדקה הזה, של המלווה הזה.

הקמיע הזה, אני נופלת כאן ומתה...! ה'נודע ביהודה' ראה עם מי יש לו עסק.. אמר לה, 'בסדר', ביקש, 'תביאו קלף וקולמוס', הביאו לו 'קלף' והוא כתב שם 'שם קדוש' 'פילד'. הביא את זה לאשה, אמר לה, 'תתלי את זה חודש על הצוואר, וזה סגולה עצומה, קמיע נפלא, בודאי יועיל לתשובה'. יצאה היא שמחה, כבר נעשתה חצי בריאה.. אבל התלמידים תמהו, שאלו אותו, 'כבוד הרב, מה זה השם הקדוש 'פילד', לא שמענו ולא ראינו בספרים הקדושים כזה שם קדוש?', אמר להם ה'נודע ביהודה', 'השם שכתבתי, 'פילד', זה ראשי תיבות פתי יאמין לכל דבר..!'

על ידי שנותן צדקה יוכל לבקש שידונו אותו בבית דין של 'רחמים' לפי זה נמצא עצה נפלאה לזכות בדין, הרי הקדמנו את ההלכה, שאם אדם הלווה לחבירו כסף יכול לקחת אותו לאיזה בית דין שהוא מבקש, וממילא, אדם שמפזר הרבה צדקה קודם ימים נוראים, בזה יוכל לבוא בטענה לבורא יתברך ולבקש 'ריבונו של עולם, אני נתתי צדקות, ובגדר זה אני 'מלווה', וזכותי לבקש שתדון אותי באיזה 'בית דין' שאני רוצה, ואני מבקש לדון דוקא ב'בית דין של רחמים', ולא ח"ו ב'בית דין של דין'.

וזו עצה נפלאה לזכות בדין. כשהוא מלווה ונותן את הצדקות, הוא בגדר 'מלווה' לבורא ית"ש, ו'עבד לווה לאיש מלווה', זכותו לבקש להיות נידון באיזה בית דין שהוא בוחר. נוכל לעמוד ולבקש 'רחום וחנון תחוס עלינו, מבקשים, אל תדון אותנו ב'בית דין של דין', כי ב'בית דין' של 'כסא דין' לא נוכל להחזיק מעמד, 'מי יעמוד בדין' (עיי' ערכי י"ז א', ומסילת ישרים פרק י"ט), על כן מבקשים אנו עמוד מ'כסא דין' ושב על 'כסא רחמים', בבית דין זה אנחנו רוצים להיות נידונים!. וכל זה בנוסף לדברי רבינו יונה על בעל תשובה שמועילה לו 'בחסד ואמת יכופר עוון', זה 'חסד', זה צדקה.

קבלת עול תורה 'התמדת הקריאה'

וכן 'תורה', כמו שאמרנו 'בחסד ואמת יכופר עוון', ו'אמת' זה 'תורה' (ברכות ה:). אם רוצים לצאת זכאים בדין מוכרחים לקבל באמיתות 'עול תורה', וגדר 'עול תורה' לימד אותנו הרמב"ם (פהמ"ש פ"ג דאבות מ"ה), זה התמדת הלימוד, "התמדת הקריאה". שאדם מקבל על עצמו להשתדל בכל רגע ורגע פנוי לנצל לתורה. לא לבזבז את הזמן היקר על

הבלים' שלא יועילו ולא יצילו, ועל אחת כמה וכמה שלא לדבר דיבורים אסורים וכו'. אלא לנצל את זה ל'תורה'.

משלו הנפלא של מהר"ם אלשיך זצ"ל

הגאון מהר"ם אלשיך ע"ה בספר איכה (א ז, וכ"ה בירמיה ט יא), מביא את המשל הידוע והנפלא, וה'נמשל' עדיף מה'משל'. מביא מעשה באיזה עיר, שהיה שם גנב גדול ומומחה, 'חד בדרא', אין מי שידמה וישווה לו, שום 'קופה' ושום 'מנעול' לא יכול היה להתמודד מולו, את הכל הוא היה 'מפצח' ומנצח. משהו יוצא מן הכלל. מידי יום ביזמו, כל לילה ולילה, גונב ופורץ וכו'. וכל מה שמנסים לתפוס אותו, לא עולה בידם. כי היה הוא 'גנב אומן' בגדר 'יוצא מן הכלל', היה לו 'שימוש' טוב ב'מקצוע' הזה.. יום אחד בואו כל אנשי העיר לפני ה'מלך', בכו לפניו, 'אדונינו המלך, תושיע אותנו, אף אחד לא יודע היכן תהיה ה'מכה הבאה', כל לילה ולילה, פעם זה נפרץ, זה נגנב, וזה נשדד, כל 'חיי המסחר' נשתבשו, אין לנו כספים, גונבים לנו כל לילה ולילה אלפים ורבבות. מבקשים ומתחננים לפניך, שתכפיל ותשלש את הכוחות של ה'משטרה', שיעשו 'מארבים' עד שיתפסו אותו!'. וכך היה. 'סוף גנב לתליה'. תפסו אותו, עשו לו 'משפט', ויצא דינו ל'תלייה' בכיכר המרכזית של העיר, וכך כל אלה שפגע בהם יראו שאותו 'נתלה', ישמחו ב'נקמה' על מה שגנב עשק וציער אותם.

ה'ניגון' שהציל

הגיע יום הדין, וכידוע בעולם יש זכות לנידון למיתה לבקש 'משאלה אחרונה', שאלו אותו: 'מה אתה מבקש?', אמר להם, 'אני מבקש כינור לנגן בו', הביאו לו כינור, והוא עומד שם על ה'בימה' לפני 'עמוד

התליה' עם ה'כינור' בידו, מכיין את ה'מיתר' היטב, ומתחיל לנגן. מנגינות עריבות מקסימות ונפלאות. 'מנגינה' אחר 'מנגינה'. והציבור כולו עומד ושומע, כל אלה שבאו לראותו יוצא 'לתליה', כל השונאים שלו, כולם עומדים ושומעים מוקסמים ו'מהופנטים' ממש. איזה מנגינות נפלאות. כך הוא מנגן שעה אחר שעה, וכל אחד בלבו שומע את ה'מנגינות' ה'עריבות' הללו, אומר 'אי אפשר לאבד 'כלי יקר' כזה בידיים.. לתלות אותו זה 'בל' תשחית'.. מוכרחים להשאיר אותו בחיים'. הוא היה ממש 'חד בדרא' גם בזה.. וכשהוא גמר את ה'קונצרט' הגדול שלו, כורע לכולם ברך ומשתחוה.. אומרים לו כולם, 'זכית בחיך! תלך לחיים טובים ולשלום, אי אפשר לתלות אותך..'. אמרו לו ללכת, הלך.

כיון שקטע ידו - איבד זכותו

אבל צריך להתפרנס, מה עושים? שוב פעם הלך וגנב.. זה ה'פרנסה' שהוא מכיר.. אחרי מאמץ מרובה הצליחו עוד הפעם לתפוס אותו, עוד הפעם נידון לתליה, עוד הפעם מבקש את ה'כינור', ושוב חוזרים בהם ושולחים אותו לחיים טובים ולשלום, ושוב הוא גונב, וכו', כך כמה וכמה פעמים. לא יכלו לתלות אותו, ה'מנגינה' שהיה מנגן הייתה מצילה אותו. עד שפעם אחת נחתכה ידו, ושוב תפסו אותו ב'גניבה', וכבר לא יכל לנגן, וממילא נתלה על העץ. לא היה לו זכות שתעמוד לו.

על ידי לימוד ה'תורה' ניצול הוא מכל הקטרוגים

והנמשל ידוע, ה'גנב' זה אנחנו, כל אחד ואחד לפי מה שהוא, הרבה פעמים הוא 'גונב' מהבורא יתברך, הוא עושה איזה עוון, איזה קלקול, הוא בורא 'פרקליט רע' (ע' אבות פ"ד מ"א), עומדים בשמים לדון אותו, אומרים לפני הקב"ה, 'ריבונו של עולם, כמה הוא מקלקל ופוגם בעולמות (וע"ע נפש החיים ש"א פ"ד), הוא מזיק לנו, צריך לבער אותו

מהעולם הזה! ובאמת הגיע הזמן שלו, מכינים לו 'עמוד תליה', אבל אם הוא 'מנגן', פירושו של דבר, שהוא לא מפסיק ללמוד תורה, כל ה'מקטרגים' בשמים מונעניים בראשם, אומרים 'אי אפשר לאבד כלי יקר כזה בידיים! כאלה מנגינות עריבות מקסימות ונפלאות, אנחנו לא יכולים לאבד אותו בידיים!'. ושוב שולחים אותו לחיים טובים ולשלום. כל זה בתנאי שהוא לא מספיק לנגן, אבל ברגע שיש בטלה, והוא לא יכול והוא לא מנגן כבר, מחכה לו 'עמוד התליה'.

העוסק בתורה מלבד שניצול מהקטרוג גם מתקן עצמו
אבל הוסיפו ואמרו שה'נמשל' עדיף מה'משל'. שבאמת אחד שיושב ועוסק בתורה כדבעי, ויושב ללמוד בהתמדה על דעת לקיים - שזה מגדרי 'תורה לשמה' (ע' רש"י יומא עב: וביאור הגר"א לתיקון דף ב ע"א, הקדמת הגר"ח פאלאג'י לספרו כף החיים) - בהכרח שהתורה תתקן אותו ותדריך אותו.

העוסק בתורה הוא בגדר 'תשובה מתמדת'
רבינו יהונתן אייבשיץ זצ"ל ב'יערות דבש' אומר, מי שיושב ולומד תורה, הוא בגדר שהוא נמצא בתשובה מתמדת. כל הזמן הוא ב'תשובה'. הוא לומד עוד 'הלכה', אומר 'לא ידעתי, אני אתקן, אני אשתפר', ולא חסר במה, ב'שבת' ב'טהרת המשפחה' וכו'. הנמשל עדיף על המשל. על ידי ה'תורה' הוא לא רק מציל את עצמו, אלא הוא מתהפך להיות בגדר 'צדיק'. לשון רבותינו בספר הזהר הקדוש (פרשת ויקרא דכ"א ע"א) **"כד בר נש אתרחיק מאורייתא - רחיק הוא מקודשא בריך הוא. ומאן דקריב לאורייתא קריב ליה קודשא בריך הוא בהדיה"**. זה מה שכל אחד ואחד צריך לקבל על עצמו. 'ריבוננו של עולם, מכאן ולהבא חושבנא טבא, אני אהיה יותר קובע עיתים לתורה, ואני אלמד גם בבית גם בדרך, בכל זמן פנוי!'.
 גם בבית גם בדרך, בכל זמן פנוי!.

קנין ב'תורה' בידיעה על פה

וצריך האדם שיהיה לו איזה 'קנין של תורה', איזה מסכת 'משניות' בעל פה, או מסכת 'גמרא' בעל פה, כדי שבשעה שהולך בדרך יוכל להרהר ולחשוב ב'דברי תורה'. הרבה פעמים יש לאדם איזה רגעים פנויים, ולא יודע מה לעשות בהם. אם היה לו ספר היה לומד תורה, אבל אין לו ספר, אומר 'חבל שלא הבאתי'. אבל 'החכם עיניו בראשו' (קהלת ב יד), תלמוד, תחזור ותשנן עוד משנה ועוד הלכה, שיהיה לך במה להתעסק בשעה שאין לפניך 'ספר'. וה'חפץ חיים' זצ"ל בספרו תורת הבית מעורר הרבה על הדבר הזה. כדי שיוכל תמיד לחזור ולשנן. שלא יפסיק לנגן. זה הזכות היחידה שעומדת לנו, וכולם אומרים 'ריבונו של עולם, אמנם הוא חטא ויש בו חסרונות וקלקולים, אבל עם כל זה מוכרחים להשאיר אותו בחיים, כי הוא מנגן, הוא לומד, וכלי יקר כזה אי אפשר לאבד בידיים!'. זו העצה 'בחסד ואמת יכופר עוון'.

התורה מכפרת

כל זה לבד ממה שעצם התורה היא עצמה מכפרת על האדם. אמרו רבותינו מדרש (שמות רבה פר' לח ס' ד), 'קחו עמכם דברים' (הושע יד ג), אמר הקב"ה אל ישראל, 'שובו אלי', 'קחו עמכם דברים', אמרו

ג. מספרים על גדול אחד בדור שלפנינו, שבא אליו תלמיד, אמר לו: 'אתה צריך ללמוד מסכת אחת מהש"ס בעל פה!', הרב אמר, מוכרח לשמוע בקולו, הלך למד גמרא מסכת תענית בעל פה, לקח לו שנתיים עד שגמר וידע אותה בעל פה, סך הכל כשלושים דף גמרא. באותו זמן שסיים מסכת תענית וידע אותה בעל פה, נעשה עיור (בר מינו). בא לפני אותו גדול, אמר לו הרב, 'מי אמר לך לקחת מסכת תענית? אם היית לוקח מסכת בבא בתרא 159 דף, היה לוקח לך עשר שנים ללמוד את זה בעל פה... וכך היית ממשיך לראות הלאה?'

לו בני ישראל, 'ריבונו של עולם, עניים אנחנו, ואין אנו יכולים להביא קרבנות!', אדם יתאר לעצמו, בעזרת ה' מחר בבוקר יבנה בית המקדש, שמח וטוב לב, אומרים לו, 'אתה צריך להביא קרבנות, נכשלת בכמה וכמה חטאים', מתחיל לעשות חשבון, יראה שצריך להביא כמה 'עדרים' של 'כבשים' 'עזים' 'תיישים' 'אילים'. ותעשה חשבון, כמה עולה כבש אחד, איל אחד, וכו', הרי 'שותפות' לא מועילה ב'קרבנות'. אין מספיק 'כסף', 'עניים אנחנו'. אמר להם הקב"ה, 'לא קרבנות אני מבקש, דברים אני מבקש, דברי תורה אני מבקש, וזה מכפר לכם'. כפרה מכח 'תורה', אדם שיושב ולומד, אומרת הגמרא (ברכות ה סע"א) נמחלו כל עוונותיו, כי הוא דבוק בבורא יתברך, וממילא כל העוונות מסתלקים (וע"ע להגר"א באדרת אליהו בראשית ד ז).

'אין לך עון שלא יתקן בתורה'

ואלו הם דברות קדשו של רבינו הגדול הגאון איש אלקים קדוש רבינו יוסף חיים זצ"ל בספרו בן איש חי (ש"ב פרשת תצוה בדרשה קודם ההלכות): "וכמו שהמזבח אחר גמר קדושתו כל הנוגע בו יקדש, דהיינו אפילו קרבן שנפסל שעלה על המזבח, מקדשו המזבח שלא ירד, כך התורה, אפילו אדם רשע שעבר כל העבירות שבתורה (רח"ל), אם יתחרט ועוסק בתורה, יכופר לו ויתקדש בקדושתם של ישראל, דאין לך עון שלא יתקן בתורה. וכן הוא בקדושת השבת, אפילו עבד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו ויתקדש, כמו שאמרו במסכת שבת" (ק"ח ב') עכ"ל"ק. והאריך בזה הגאון רבינו חיים וולאז'ין זצ"ל בספרו הקדוש נפש החיים (שער ד פל"א) על עוזו כח לימוד התורה לכפר על כל עון ופשע, והביא כן מדברי רז"ל בתלמוד ובמדרשים ובספר זהר הקדש, עיין שם כל נפלאות תורתו בזה, זיע"א, והוא צרי ורפואה לנפש נכאבה, ע"ש.

סיבת הדבר שיום הכיפורים נקבע ליום מחילה וכפרה

בגמרא מסכת בבא בתרא (קכא.), על מה ששינינו שם, שלא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב ויום הכיפורים, והגמרא דנה בטעם השמחה של יום ט"ו באב, ולענייננו כך הוא לשון הגמרא: "בשלמא יום הכפורים יום סליחה ומחילה, יום שנתנו בו לוחות אחרונות", ומי ש'שומע' את לשון הגמרא, מבין גם כן מדוע אכן יום הכיפורים נקבע ליום 'כפרה', ליום 'מחילה וסליחה', כיון שהיום הזה הוא 'יום שנתנו בו לוחות אחרונות', נמצא שהוא יום שניתנה בו 'תורה' מחדש. יום שקיבלו בו לוחות פעם שניה. ולכן הוא משמש ליום 'טהרה' ו'כפרה'. הגמרא כורכת וקושרת את שניהם ביחד: 'יום סליחה ומחילה' - יום שניתנו בו לוחות אחרונות'. כיון שניתנו בו לוחות אחרונות, זה משמש ליום מחילה וסליחה. זה בא לבאר לנו, מדוע ולמה 'יום הכיפורים' הוא יום סליחה ומחילה וכפרה, מדיכין הוא קיבל את הכח העוזז והעוצמה להיות יום מחילה וסליחה? והתשובה היא, 'יום שניתנו בו לוחות שניות'. כי קיבלנו בו את ה'תורה'.

'סלח לדתיבין לאורייתיה'

שהרי התורה מכפרת, כמו שאמרנו, ובתרגום אונקלוס על הפסוק (שמות לד ז במדבר יד יח) 'ונקה לא ינקה', מתרגם, "סלח לדתיבין לאורייתיה, ולדלא תיבין לא מזכי". רק למי שחוזר לתורה, זה ינקה ויכפר. (והוא תלמוד מפורש בזמא פו. וע' הדר יעקב ח"א עמוד קטז, וח"ו עמוד צא ד"ה ועיינן). זה ה'צחצוח' האמיתי, זה ה'מירוק', זה שמסלק כל חטאת וכל עוון וכל זוהמא, עסק התורה. וזה היסוד של כח הכפרה של יום הכיפורים.

תורה מטהרת ליבן וכליותיהם של ישראל

לשון רבותינו במדרש תנחומא (פרשת ויקהל סי' ח) - הביא את זה הגאון ר' חיים ואלאזיץ זצ"ל בספר נפש החיים (שער ד סוף פרק לא) -

"תורה מטהרת ליבן וכלויתיהם של ישראל". תורה - כפרה, תורה - מטהרת (וע' שיר השירים רבה פ"א ס' ג). וממילא נקבע יום הכיפורים ליום סליחה ומוחילה, כיון שבו ביום קיבלנו לוחות אחרונות. זה הטעם של השמחה ביום הכיפורים.

'סגולה' מה'חפץ חיים'

ועוד עצה נפלאה לזכות בדין מה שלימד אותנו רבינו ה'חפץ חיים' זצ"ל (שמירת הלשון שער הזכירה פ"ד, ושם בחתימת הספר פרק י', ושם בשער התבונה פרק ד', ובספרו אהבת חסד ח"ב פ"ג, ועוד), דבר נפלא, ה'חפץ חיים' לא עסק ב'סגולות', חיבר למעלה משלושים או ארבעים ספרים, ואני לא זוכר שהוא עוסק בנושא הזה של 'סגולות', אבל עצה וסגולה אחת נפלאה הוא מביא, והוא בונה את זה על הגמרא במסכת ראש השנה (יז).

כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו

הגמרא אומרת (שם), "אמר רבא, כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו", מפרש רש"י (שם ד"ה המעביר) 'מעביר על מידותיו', "שאנו מדקדק למדוד מידה למצעים אותן, ומניח מידותיו והולך לו". ציערו אותן, הרגזו אותן, הכאיבו לו, ויש בכחו להשיב להם, אבל הוא לא עושה כך, הוא לא מדקדק למדוד מידה כנגד מידה למצעים אותן, אלא הוא מניח מידותיו והולך לו, זה נקרא 'מעביר על מידותיו'. אומרת הגמרא, מה זכותו, מה הרווח של אחד כזה ש'מעביר על מידותיו', בזכות זה 'מעבירין לו על פשעיו', מפרש רש"י (שם ד"ה מעבירין) "אין מידת הדין מדקדקת אחריהן, אלא מנחתן והולכת". "שנאמר נושא עון ועובר על פשע (מיכה ז יח), למי נושא עון?", למי

סולחים ושוכחים ומוחלים, "למי שעובר על פשע". עד כדי כך. אחד שמעביר על מידותיו סולחים לו על כל פשעיו ועונותיו. אפילו 'פשע' שזה עוון במזיד, במרד, גם על זה סולחים ומוחלים לו.

'הואיל ולא מוקים במיליה לא תקומו בהדיה'

וכאן הגמרא מביאה עובדא, מעשה על אחד מחכמי התלמוד, "רב הונא בריה דרב יהושע חלש", היה חולה, והחולי שלו התגבר עד שכבר היה 'גוסס', "על רב פפא לשיולי ביה", נכנס רב פפא לבקר אותו, "חזייה" ראה אותו, את רב הונא בריה דרב יהושע, "דחליש ליה עלמא", המצב כבר חמור מאד, רגעים ספורים קודם יציאת הנשמה לחיי עד (ע' רש"י קידושין כב סע"ב), "אמר להו", לבני המשפחה, "צביתו ליה זוודתא", תכינו לו 'צדה לדרך', ומה ה'צדה לדרך' של ה'מת' זה ה'תכריכים' (רש"י שם). ביקש שיזמינו את אנשי 'חברא קדישא', שידליקו נרות וכו', כבר 'חליש ליה עלמא' רגעים אחרונים ממש, כמה דקות וימות. "לסוף איתפח", נתרפא (רש"י שם), הבריא רב הונא בריה דרב יהושע, "הוה מיכסיף רב פפא למיחזייה", היה רב פפא מתבייש לפגוש אותו, וזה גם מובן, אחד שהזמין לחבירו 'חברא קדישא'.. הכין לו 'תכריכים'.. מתבייש לפגוש אותו.. בסוף נפגשו, אמר לו רב הונא לרב פפא, אתה צודק, באמת נגזר עלי שכבר אמות, גמרתי את חיי, ומה שהזמנת 'תכריכים' ו'חברא קדישא' בצדק עשית. אבל מה שבכל זאת הבראתי, אגלה לך את הסוד, במשפט בשמים אמר להו קוב"ה, לבית דין של מעלה, הואיל ורב הונא לא מוקים במלתיה, לא תקומו בהדיה! רב הונא יש לו את המידה הזו של מעביר על מידותיו, הוא אף פעם לא מחזיר לאלה שפגעו והכעיסו אותו, הגם שיש בכוחו להחזיר, אבל הוא מוותר סולח ושוכח, 'מעביר על מידותיו', על כן אל תדקדקו אחריו יותר מדאי, כיון שהוא מעביר - תעבירו לו. ואם הקב"ה הוא

ה'מליץ יושר', הוא שמבקש שיעבירו, כולם מקבלים את הדברים, ועל כן הבראתי ונתרפאתי!". "אמר ליה, מאי חזית? אמר ליה, אין, הכי הוה. ואמר להו הקב"ה, הואיל ולא מוקים במיליה, לא תקומו בהדיה, שנאמר נשא עון ועבר על פשעו, למי נושא עון - לעובר פשע". והאריך בזה בספר מסילת ישרים (פרק י"ט) עיין שם בדבריו היקרים. (וע"ע בדברי רבינו שליט"א בס' שובי השולמית ח"ה סי' טו).

'מידה כנגד מידה לא בטלה'

זו עצה היעוצה, שאדם יקנה לעצמו את הדבר הזה, לא להיות 'קפדן', ולא להחזיר לחבירו מידה כנגד מידה. הגם ש'הוא' אשם, והוא ציער אותך וכו', אבל תתחנך לוותר ולסלוח, לדון לכף זכות וכו'. אדם שקנה לעצמו את מידת ה'וותרנות', ו'מעביר על מידותיו' זוכה ו'מעבירין לו על כל פשעיו', כי יסוד היסודות 'מידה כנגד מידה לא בטלה' (סוטה ח:), זה הקו שהקב"ה מנהיג את הבריא. אם אתה מוותר, יוותרו לך. [וראה עוד בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק לד (פרשת שלח לך תשע"ט, עמוד טו). ע"ש]. מכאן למדנו אדם שמשתדל וקונה לעצמו את המעלה של מעביר על מידותיו יעבירו לו כל פשעיו.

המקבל על עצמו שלא לדבר 'לשון הרע' לא ידברו עליו בבית דין של

מעלה 'לשון הרע'

ועל הגמרא הזו הוסיף רבינו ה'חפץ חיים' זצ"ל, מצאתי סגולה נפלאה, שיצא האדם זכאי בדין, שיקנה לעצמו את הענין הזה של שמירת הפה, לא לדבר לשון הרע על חבירו, לא לדבר רכילות, ו'לשון הרע' היינו דיבור של גנות בחבירו, מספר רעות על חבירו, הגם שזה אמת, ('ראובן הוא קמצן ואכזר וכו', הוא כעסן נורא, הוא אוהב ריב ומדון, אוהב להתקוטט' וכו', הכל אמת, אבל זה 'לשון הרע'), וקל וחומר אם זה לא נכון, אם מדבר על חבירו רעות שהם דברי שקר, שזה 'מוציא שם רע', שעונשו חמור

ורע פי כמה וכמה. וממילא אם אדם מקבל על עצמו שלא לדבר לשון הרע על חברו, הרי ראינו כאן בגמרא ש'מידה כנגד מידה לא בטלה'. ובהכרח שבשמים לא ידברו עליו רעות. לא יספרו עליו לשון הרע. ביום ראש השנה, בזמן ה'משפט', המתקרב ובא עלינו לטובה, כשיוציאו את ה'תיק' שלו, מוציאים ושולפים אותו מכל כלל הבריאה, כל אחד ואחד עובר 'כבני מרון' (ר"ה יח), והוא עומד על השלחן, וכולם מסתכלים ואומרים 'מה נעשה עם פלוני זה, מה מגיע לו השנה הזאת, מה אתם אומרים? מידת הדין מה את אומרת, האם יש קטרוגים עליו או לא?'. אם הוא לא מלמד רעה ולא מדבר רעות על חברו, גם כן לא ידברו עליו רעות. אפילו אם יש מה לדבר עליו הרבה 'רעות' עליו, אבל 'מידה כנגד מידה לא בטלה'. כולם ישתקו ולא יגידו עליו שום דבר. ויעבור בשלום. יזכה בדין. זו עצה וסגולה נפלאה מרבינו ה'חפץ חיים' זצ"ל.

קביעות לימוד הלכות ומוסרי חומר עונן לשון הרע
וכל אחד ואחד ישתדל בדבר הזה היטב. זה לא קשה, רק צריכים את הקבלה האמיתית באמת. שאדם מקבל על עצמו באמת באמונה, שלא לדבר לשון הרע, שלא לשמוע לשון הרע, ויצליח. יקבע קביעות ללימוד הלכות לשון הרע, והיום ב"ה יש הרבה ספרים טובים ונוחים, השווים לכל נפש, בקיצור ובבהירות. יקנה לעצמו ספר כזה, וילמד בכל יום כמה הלכות, ובמשך הזמן, ברור בלי ספק שיקנה לעצמו קנין טוב ופרי טוב בעמלו, ויחסוך לעצמו הרבה איסורי 'לשון הרע'.

חומר העונן וגודל השכר של הזהיר בזה
הגאון ר' ישראל סלאנט זצ"ל היה אומר, 'כדאי לאדם ללמוד כל ימי חייו מוסר, כדי שפעם אחת בלבד זה יועיל לו לחסוך מילה אחת

של לשון הרע! אדם הקדיש שעות על גבי שעות, ימים על גבי ימים, וזה הועיל לפעם אחת שחסך מילה אחת של 'לשון הרע', כבר זה רווח גדול. כיון שאי אפשר לשער גודל הייסורים והצער על דיבור אחד, כמו שהאריך הגאון מוילנא ע"ה באיגרת. וכן להיפך, השכר העצום שאין כל מלאך ובריאה יכולים לשער, וכדברי הגר"א שם. שכרו של מי שחוסם את פיו, כל המלאכים וכל בריות בראשית לא יכולים לתאר, אין להם הבנה השגה וקנין עד כמה שכרו של מי שמנע את עצמו וחוסם את פיו מדיבור של לשון הרע אחד.

עבודה מתמדת

ואסור להתייאש. יש אחד אומר, 'הכל אני יכול, אבל זה קשה לי, אני לא יכול', זה טעות מעיקרא, הקב"ה ציוה אותנו, ואנחנו כפופים לעמוד בדבר. ואם זה קשה, מתחזקים ומשתדלים יותר, פעם אחר פעם, 'שבע יפול צדיק וקם' (משלי כד טז), יפול כמה וכמה פעמים, אבל בסוף 'וקם'. הוא לא מתייאש.

והשי"ת יזכנו לתשובה שלימה ויעזרנו על דבר כבוד שמו ולא תמוש התורה הקדושה מפנינו ומפי זרענו ומפי זרע זרעינו עד עולם, אמן כן יהי רצון.

חידו"ת פרשת וילך

א. בענין לא ירפך ולא יעזבך

דברים (ל"א ו'): "חזקו ואמצו אל תיראו ואל תערצו מפניהם כי ה' אלקיך הוא ההולך עמך לא ירפך ולא יעזבך".

ובתרגום אונקלוס שם תרגם "לא ירפך ולא יעזבך" - "לא ישבקנך ולא ירטשנך".

והנה שם (פסוק ח'): "וה' הוא ההולך לפניך הוא יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך" וכאן תרגם אונקלוס "לא ירפך ולא יעזבך" - "לא ישבקנך ולא ירחקנך", ולא כמו שתרגם לפי זה "לא ישבקנך ולא ירטשנך" ולא אדע פשר השינוי וצ"ע.

ואמרתי לנפשי אחרי שכבר נתברר אצלי שתרגום אונקלוס הנדפס בחומש העמק דבר של הגאון הנצי"ב ז"ל הוא מדויק וכמו שכתבתי בחיבורי הדר יעקב ח"ב (סימן ל"ב דף קכ"ח) ושם ח"ד (סימן מ"א דף קפ"ב), ע"ש, ובחיבורי הנכחי לעיל (סימן , וסימן) ע"ש, אם כן נעיין שם ואולי יש שם גירסה אחרת, ואכן עיינתי שם וראיתי שבשני המקומות תרגם בשוה ולא "ירחקנך", ולפי זה יוצא מה שמתורגם בשאר חומשים אינו מדויק וכנ"ל ודוק.

ועכשיו עיינתי בתרגום אונקלוס הנדפס בחומש "נתינה לגר", וראיתי שם שגם הוא תרגם בשני המקומות בשוה, ולא "ירטשנך", וזה לא כתרגום אונקלוס שבחומש העמק דבר שבשניהם תרגם ולא "ירחקנך" כנ"ל. נמצא לפי האמור שיש לנו בתרגום אונקלוס שלש נוסחאות וצ"ע. [ויש עוד לבדוק בתרגומי אונקלוס שעל פי כתבי יד].

ב. בענין מצוות כתיבת ספר תורה מאריכה ימים

דברים (ל"א י"ט): "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת, ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם, למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל".

כתב בספר הקדוש יסוד ושורש העבודה (שער הכולל פרק ט"ו): "סיבות אריכות ימיו של אדם הם מצוות כיבוד אב ואם, ומזוזה, וספר תורה, ובית הכנסת" וכו'.

ועוד שם (ריש פרק י"ז) כתב: "למען יאריך ימים על האדמה, צותה לנו התורה הקדושה במצות עשה על כל איש מאישי ישראל עם קודש לכתוב ספר תורה לעצמו, וזכר בטור והבית יוסף הביאו בשלחן ערוך" וכו' ע"ש.

ושאלני מעלת ידידי, הרה"ג רבי יעקב חזקיהו פיש שליט"א שלכאורה אינו מובן ומהיכא נפקא כן לרבינו ז"ל שמצות ספר תורה מאריכה ימים, כי קרא הנ"ל בספר תורה של **מלך** כתיב, וכמפורש בספר דברים (י"ז י"ח): "והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר וגו', והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה את ה' וגו', לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה וגו', למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל", אבל לא מצינו כן גבי ספר תורה דישראל.

ובס"ד נראה לי דאין הכי נמי, קרא קאמר להדיא גבי מלך, אבל אחר דכתיב שם וכתב לו את **משנה התורה**, דהיינו שתי ספרי תורה האחד המחויב מדין כל ישראל, והשני מדין חיוב הנוסף דמלך, וכמפורש לרמב"ם ז"ל בחיבורו הגדול הלכות ספר תורה (פ"ז ה"ג) והלכות מלכים (פ"ג ה"א) ע"ש, והבטחת התורה למען יאריך ימים אתרוויהו קיימי, ודוק.

ומה שכתב כן קרא להדיא במיוחד ובמסויים גבי מלך, היינו משום דשייך טפי גבי ידידה, דבו יש כמה וכמה דברים שיכולים לגרום לו קיצור שנים, שהרי **גאווה וגדולה** מקצרת ימיו של אדם עיין סוטה (ה' א') וברכות (נ"ה א') ובחיבורי ויחי יעקב (סימן ט"ל) ע"ש, ובירושלמי ברכות (פ"א ה"ו) אמרו סתם הגדולה מקצרת ימים ע"ש, וכן **ריבוי ממון ורכוש** גורם קיצור שנים וכדכתב רבינו יונה ז"ל אבות (פ"ב מ"ז), ועיין בחיבורי ויחי יעקב (סימן מ' וסימן נ"ח אות ב'), ולפיכך הוציא קרא גבי מלך אבל הוא הדין לכל אדם ודוק.

שוב שלח ידידי הנ"ל שאלתו זאת גם אל מעלת הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א והוא השיבו: "כתוב בספר תורה של המלך מ"שנה

תורה" אחד שכל אחד חייב ועל שניהם הבטיחה תורה אריכות ימים", ונדפסו דבריו בספרו של ידידי הנ"ל והארכת ימים (מהדורה שניה דף פ"ה אות ב') ע"ש. וזה כדברינו בס"ד.

וראיתי בספר היקר אמרי אמת, חלק הליקוטים, הנדפס עכשיו שנת תשמ"ח לפ"ק (דקי"ד ע"ד) שכה כתוב שם: "כתיבת ספר תורה היא סגולה לאריכות ימים, בשם החידושי הרי"מ ז"ל מרבה תורה מרבה חיים, הפירוש מי שכותב ספרי תורה מרבה חיים, ופעם בסעודת סיום ספר תורה צעק אחד "לחיים", אמר [כ"ק אדמו"ר רא"ם מגור זצ"ל], מרבה תורה מרבה חיים", ודפח"ח.

ובטעמא דמילתא שמצוה זו של כתיבת ספר תורה מביאה לאריכות ימים - נראה לי לומר בפשיטות שהרי התורה הקדושה מעידה שעל ידי מצוה זו ילמד ליראה את ה', דהיינו שתוסיף לו יראה, ואם כן מקרא מלא הוא בספר משלי (י' כ"ז) יראת ה' תוסיף ימים ודוק.

והגאון רבי חיים פאלאג'י ז"ל בספרו נפש כל חי (מערכת ס' אות י') הביא דברי הגאון רבי יעקב ישראל אלגאזי ז"ל שבספרו שארית יעקב (ר"פ נשא דס"א ע"א) כתב: "סגולת מצוה זו של כתיבת ספר תורה כאילו קיבלה מהר סיני (עיין מנחות ל' א') לענין מה שאמרו חז"ל במדרש שיר השירים (פ"א סט"ו) שכששמעו ישראל את התורה בהר סיני נעקר יצר הרע מלבם, ונוסף גם הוא שהיו לומדים התורה ולא שוכחים אותה כדאמרו במדרש שם, וזה שאמר הכתוב וכתב לו את משנה התורה הזאת למען ילמד ליראה את ה' אלהיו ולבלתי סור מן המצוה, דאגוני מגנא ואצולי מצלא מיצר הרע, וכדרך שבמעמד הר סיני אמרו חירות ממלאך המות (עיין שמות רבה פל"ב ס"א), כך מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני למען יאריך ימים על ממלכתו לחפשי ישלחנו ממלאך המות" עכ"ל.

ולפי דבריו ז"ל מובן מילתא בטעמא שמצות כתיבת ספר תורה מאריכה ימים, אחר שעל ידי מצוה זו הוא בר חורין ממלאך המות, אם כן מיתה מנין ודוק.

ועוד יש לי לומר על פי מה שהביא בנפש כל חי שם דברי הגאון הגדול רבי יצחק מאוי ז"ל שבספרו דרכי הים (ד"ז ע"א) כתב שעל ידי כתיבת ספר תורה יש לו סגולה שנעשה כבריה חדשה וכקטן שנולד דמי, ונתכפרו

עונותיו ע"ש, ואחר שכן מיתה מנין, והרי אין הערוד ממית אלא החטא ממית (ברכות ל"ג א'), וכמו שהארכתי בפתיחה לחיבורי שנות חיים דכל שיש מחילת עון יש אריכות ימים, ולכן סגולת מצות כתיבת ספר תורה להאריך ימים ודוק היטב.

וחידושו ראיתי בספר החינוך (מצוה תרי"ג) שכה כתב: "מצוה לכתוב כל אחד מישראל ספר תורה לעצמו, שנצטוונו להיות לכל איש מישראל ספר תורה, ואם כתבו בידו הרי זה משובח ונאהב מאד, וכמו שאמרו רז"ל במנחות (ל' א') כתבו, כלומר בידו, מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלו מהר סיני, ומי שאי אפשר לו לכתבו בידו ישכור מי שיכתבנו לו, ועל זה נאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל, כלומר כתבו לכם תורה שיש בה שירה זאת, והעובר על זה ולא כתב ספר תורה אם אפשר לו בשום ענין, ביטל עשה זה. וענשו גדול, כי היא סיבה ללמוד מצוות התורה כמו שאמרנו. וכל המקיים אותה יהיה ברוך ויחכם הוא ובניו כמו שכתוב כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל".

ומבואר בדבריו ז"ל שסגולת מצות כתיבת ספר תורה היא שיזכה "**לחכמה**" הוא ובניו, והשתא מצינו טעם נוסף מדוע מצות כתיבת ספר תורה מקנה חיים, אחר דקיימא לן "החכמה" תחיה בעליה ועיין בפתיחה לחיבורי שנות חיים (סימן ד') ודוק היטב.

וכתב בספר תשובות והנהגות ח"ב (סימן תקכ"א): "ובעיקר מצות עשה דכתיבת ספר תורה, נראה שצריך לקיימה במשך ימיו, אבל לא אמרינן דמעת שהוא בר מצוה חייב מיד לקיים ואם אינו כותב מבטל הוא בכך את המצוה, אלא שראוי לזרז ולקיימה כדי לזכות לקיים המצוה בימיו, אבל אינו עובר על מצות עשה כל רגע ורגע שאינו כותב, וכן לא שמענו מרבותינו שדקדקו לקיימה מיד, ורובם זכו לכך רק בזקנותם, וסגולה היא **לאריכות ימים**" עכ"ל.

ונראה פשוט שלמסקנת והכרעת האחרונים ז"ל דמקיים אדם עשה דכתיבת ספר תורה אף בספר תורה שנכתב בשותפות, וכדכתב הגאון הארוך בדורו רבי אברהם ברודא ז"ל בתשובה, והביאה נכדו הגאון צב"א ז"ל בהגהות נחל אשכול שעל ספר האשכול ח"ב (דף ל"ה) עש"ב, והגאון המובהק ז"ל בשו"ת צור יעקב ח"א (ס"ס ק"ח) העיד בגדלו **שרבים מן**

הפוסקים הסכימו שבספר תורה דשותפות יוצאים ידי חובת מצות כתיבת ספר תורה ע"ש, ואכן המעיין בספר משנת אברהם (סימן א' אות כ"ו) יראה שצדקה עדותו, שרבים וכן שלימים סוברים כן עיין שם בארוכה, וראיתי למרנא ורבנא רבינו הגדול מופת הדור זצ"ל בספר קהלות יעקב סנהדרין (סימן י"ב) שהאריך בזה וסיים: "ועל כל פנים לשיטת הרמב"ן והר"א כן שפיר יש לקיים המנהג לצאת בספר תורה של שותפות", הרי שגם הוא ז"ל מעיד בגדלו שכך מנהג בית ישראל לצאת בספר תורה של שותפות ודוק.

והבהן הגדול מאחיו הגאון המובהק רבי מאיר שמחה ז"ל בספרו אור שמח הלכות ספר תורה (פ"א ה"ב) ובספר חידושו למסכת בבא בתרא (דף מ"ג) העלה כך לדינא ע"ש, והגאון האדר"ת ז"ל בספרו אזני ירושלים (דף קט"ו) כתב: "ולי פשוט מעודי הדבר בלא ספק כלל במה שהסתפקו האחרונים ז"ל אם יוצאים בספר תורה שכתבו בשותפות, דודאי יוצאים, דאם לא כן היה כבר קרוב לשני מליון ספרי תורה בזמן שנכנסו בני ישראל לארץ ישראל, ומאז הרי נתוספו ספרי תורה בכל דור ודור, ואיה נשאר אחר כך בימי יאשיהו המלך שמצאו ספר התורה בארץ הקודש בספר מלכים ב' כ"ב ח' ע"ש, ועוד עיין לו בספרו חשבונות של מצוה (מצוה תרי"ג), ע"ש.

ועיין בזה בספר דרשות חתם סופר (ד"ז ע"א ודק"ז ע"א), ולגאון רבי שלמה קלוגר ז"ל בשו"ת ספר סתם (סימן ע"ד) ובספרו שו"ת קנאת סופרים (סימן ב' וסימן ד' וסימן ו' וסימן י"ב), ועוד עיין לו בספרו שו"ת טוב טעם ודעת מהדורה קמא (סימן רל"ב), ושם מהדורה תליתאה (ח"ב סימן צ"ד), ולגאון מהרי"ש נתנון ז"ל בשו"ת שואל ומשיב מהדורה קמא (ח"א סימן רס"ו) ומהדורה רביעאה (ח"ג סימן קל"ז), ובהגהותיו יד שאול יו"ד (סימן ע"ר), ושם בספרו דברי שאול (ולכאורה צ"ע דסותר דברי עצמו להג"ל, ועמ"ש על הגליון שם), ושו"ת חסד לאברהם יו"ד (סימן פ"ד), ושו"ת באר יצחק יו"ד (סימן י"ט), ושו"ת נפש חיה יו"ד (סימן ע"ה), ולגאון רבי אליהו מני ז"ל בספרו זכרונות אליהו יו"ד (מערכת ס' כלל נ'), ושו"ת מהרש"ם ח"א (סימן מ"ח) ושם ח"ד (סימן כ"ח), ושו"ת מהרש"ג ח"ב (ס"ס רכ"ו), ולמו"ז הגאון ז"ל בקול יעקב (סימן ע"ר אות ו'), ובארוכה בשו"ת תירוש ויצהר (סימן ס'), ושו"ת אגרות משה ח"א (סימן קס"ג), ושו"ת שבט הלוי ח"ג (סימן קמ"ז) וח"ה (סימן קנ"ט), וח"ח (סימן רכ"ב), ושו"ת משנה הלכות ח"ו (סימן קפ"ב), ושו"ת להורות נתן ח"ג (סימן ס"ז) וח"יד (סימן קל"ט), ולגאון אדמו"ר מדז"קוב ז"ל בספרו

גליוני מהר"י יו"ד (סימן ע"ר), ובחידושו שבקובץ התורני "תורה וחיים זכרון יהודה" (דף נ"א) ועוד ועוד.

ובן הוא מנהגן של ישראל, וכמו שכתב בפתחי תשובה יו"ד (סימן ע"ר סק"א) שברוב תפוצות ישראל נהגו לכתוב ספר תורה בשותפות ע"ש, וכן כתב במשנת אברהם (שם), ועיין בספר כרם שלמה יו"ד (סימן ע"ר דמ"ד ע"ג), וערוך השלחן שם, ואכמ"ל.

ולפי זה שכל אחד ואחד מן השותפים המשתתפים מקיים מצות כתיבת ספר תורה כנ"ל, שכרו אתו ופעולתו לפניו אורך ימים ושנות חיים, וכהיה דמצאתי בס"ד למרנא ורבנא החפץ חיים זצ"ל בספרו אהבת חסד (ח"ב פט"ז) שכתב שם אודות עשיית קופת גמילות חסדים שעושים ומשתתפים רבים מאנשי העיר וכל אחד נותן סך מה, וזו לשונו: "ואף שמחמת שהם מרובים לא בא מעותיו בסך כל ההלוואה כי אם מעט, אף על פי כן נראה פשוט שהקב"ה יחשב לכל אחד כאילו הוא לבדו הוא הגומל חסד כיון שבלאו מיעוט המעות שלו לא היה יכול העני להשיג המבוקש שלו, וכעין מה דאמרינן (בשבת ג' א') העושה את כולה ולא העושה את מקצתה ואף על פי כן אם זה אינו יכול לבדו לישא את המשא וזה אינו יכול פסקו במשנה שם (צ"ב ב') דחייב, והטעם דזה לא נקרא מקצת מלאכה כיון דבלאו ידידה לא היתה המלאכה נשלמת ונחשב כאילו הוא לבדו עשה כל מלאכה" עכ"ל, ועיין בספר שדי חמד (מערכת מ' כלל קצ"ח ד"ה ומצוה) ושו"ת מהר"ש ענגיל ח"ב (סימן כ"ח דנ"ט סע"ב) ודוק היטב.

ומצאתי לגאון המובהק רבי יוסף ידיד הלוי ז"ל בשו"ת ימי יוסף בתרא יו"ד (סימן י"ד דף קנ"ד) שפסק בסכינא חריפא דאין יוצאין ידי חובה בכתיבת ספר תורה בשותפות, והוסיף **שלא מצא מי שכתב שיוצאין ידי חובה בספר תורה שנכתב בשותפות ע"ש**, ועם שאיני כדאי לענ"ד תמוה טובא שהרי רבים רבים מגדולי גאוני בתראי ז"ל סוברים דיוצא ידי חובה בספר תורה דשותפות, עיין בכל המצויין לעיל ותראה כן, ומהם העידו שכך גם מנהג העולם כנ"ל, וכבר ידעת כמה רב גובריה ונפיש חיליה כח מנהגם של ישראל וכמבואר בחיבורי מאמר יעקב (סימן כ' ואילך) וצ"ע.ג. **והנה** רוב הדברים דלעיל זכיתי להדפיס בס"ד בחיבוריי, כמו שתראה בחיבורי ויחי יעקב הנדפס בשנת תשמ"ג, ובחיבורי תפארת יצחק הנדפס בשנת תשמ"ח בהקדמה, ובמקומו נתבאר היטב בס"ד.

הערה נוראה

כתב הגאון המובהק רבי יצחק בלאזר זצ"ל בספרו כוכבי אור ח"ב (סימן ע"ג דף קל"א): "יסוד התשובה הוא העיקר להשיג מחילה על העבר, ואף אם האדם ירבה כחול מצוות ומעשים טובים, כל זמן שלא נמחלו לו עוונותיו, הוא אי מאושר וגבר לא יוצלח, ומנשה בן חזקיה יוכיח, כי אף שעשה תשובה שלווים ושלוש שנים, ולא חזר למעשיו הרעים, וגם עסק בתורה ובמעשים טובים, בכל זאת נפסק שאין לו חלק לעולם הבא [לחד מאן דאמר], כי לדיעה זו השי"ת לא קיבל תשובתו, ולא הועילו לו כל המעשים טובים שעשה אחר כך, ותשובה היא הלכה וגדריה רבים הם, וכל זמן שלא יקיים גדרי התשובה הוא "אונגליקלעך" [בלי מזל], ודבר זה נעלם מעיני רבים, ואף היראים ישתדלו בימי אלול רק להטיב מעט את דרכיהם, אבל מה זה שייך לתשובה, גדרי התשובה הם חרטה, וקבלה בלב, וידוי דברים" עכ"ל. וכן הוא שם (סימן ס' דף ק') ע"ש.

והחי יתן אל לבו

עצה נפלאה לימים נוראים

הואיל והימים נוראים ממשמישים ובאים עלינו ועל כל אחינו בית ישראל לטובה לחיים ולשלום לתשובה ולגאולה שלימה, ראיתי לנכון להעתיק ולקבוע כאן עצה נפלאה לזכות בדין, בעזה"י.

והם דברות חד מגדולי קמאי אשר משאתו יגורו אליהם, מר ניהו רבה רבינו ישראל איסרליין ז"ל בעל תרומת הדשן (ועיין בחיבורי ברית יעקב (סימן ב' דף נ') מה שאספנו מתהילות ישראל עש"ב) והוא מספר לקט יושר אשר כתב תלמידו רבי יוסף ברבי משה ז"ל (דף קכ"ב) וזו לשונו:

"הגאון מוהר"ר איסרליין זצ"ל דרש בשבת תשובה, ודרש זה הקרא מלוה ה' חונן דל וגמולו ישרם לו (משלי י"ט י"ז), היינו מי שנותן צדקה לעני כאילו נתן לקב"ה, ומאחר שאנו מלוים לקב"ה, הוי כאילו אנו היינו המלוים והקב"ה הלוה, ואמרין (סנהדרין ל"א ב') מלוה אומר ללוה נלך לבית הדין הגדול, כופין הלוה ללכת אחר המלוה דעבד לזה לאיש מלוה, והיינו נמי כן כביכול על הקב"ה, ומעתה ביום הדין כשרוצה לדון אותנו, אומרים לו ללכת לבית הדין הגדול, והיינו בית דין של רחמים, ולכן כל אדם יתן צדקה שיהיה [הוא] המלוה" עכ"ל. [וממש כזאת כתב בספר דרך חיים (דף ט"ל ע"ב) והביא דבריו הרב בעל שבט מוסר זצ"ל בספרו מעיל צדקה (סימן אלף תנ"ג דפוס ישן) עיין שם שהאריך בעצה זו למאד].

והיא עצה נפלאה ומופלאה, הנרמזת בדברי רבותינו בפסיקתא דרב כהנא (פכ"ח) תפילה ו"צדקה" ותשובה מעבירין רוע הגזירה, דוק והבן.

ובודאי דבעל תרומת הדשן ז"ל ביאר בית דין "הגדול" דהיינו "חסד", גדול חסד הוא, כאומרם בספר הזהר הקדוש בדוכתינן סגיאין עיין שם ח"ג (דקמ"ה ע"ב, ודרע"ו ע"ב, ודרפ"ג ע"א, ודש"ב ע"א), ובספר תקוני זהר (ד"ט ע"א, ודס"ז ע"ב) ועוד הרבה, והשי"ת יתנהג עמנו בחן בחסד וברחמים רבים אמן.

ובתנב בתשובות מהר"ם מרוטנבורג ז"ל (הובא בספר מעיל צדקה סימן ק"ב): "כל הנותן צדקה, אפילו ניתנה רשות למלאך הפורענות להפרע

מוגיד דבריו ליעקב | עצה נפלאה לימים נוראים

ממנו, אין המלאך הממונה על הצדקה מניחו, אלא רץ והולך בין מלאכי שלום במרום, והם נותנים לו ריצה, ועומד לפני הקב"ה ומלמד עליו סגוריא, ואומר רבונו של עולם פלוני שנתת רשות לאבדו זכות גדולה בידו! ומלאך הממונה על הפורענות אומר בשביל זה אתה מזכהו?! והלא כמה עבירות בידו! וזה משיב מצוה זו שעשה שקולה כנגד כולם. באותה שעה הקב"ה אומר למלאכי הפורענות אל תגעו בו, כי מצאו לו זכות".

ובתב הגאון חיד"א ז"ל בספרו מורה באצבע (אות רמ"ח): "ואשר חנן אותו אלהים עושר חטאיו בצדקה יפרוק, וירבה בצדקה בימים אלו [ימי הרצון דאלול ותשרי]" וכו', והגאון רבי חיים פאלאג'י ז"ל בספרו מועד לכל חי (סימן י"א אות ט"ו) אחר שהביא דברי החיד"א ז"ל הללו, סיים וכתב: "ואנכי המתאבק בעפרות רגליו הקדושים אבוא אחריו ומלאתי את דבריו, ואומר מי שחננו השי"ת בעושר ובנכסים, אל יראה בעצמו קמצנות ומידת עניות, דמורה שהוא כפוי טובה בטובתו של מקום, וכמו שאמרו רז"ל והביאו רש"י בפירושו לתורה [דברים ב' ז'] לפיכך לא תכופו טובתי להראות כאילו אתם עניים אלא הראו עצמכם עשירים ע"ש, ובימים הללו [ימי הרצון דאלול ותשרי] שהוא הזמן לקצוב מזונותיו, אם רואים השמים שזה יכול לסבול עניות ואפשר לו להסתפק במועט גם ה' יתן לו כפי שיעורו ולא יותר, לכן כל היד המרבה לתת צדקה בימים האלה, משמיה ייב ייב יהי עליה כל פרוטה ופרוטה תרקבא דדינרי, אם יתנה בלבב שלם, ובלי שום פניה ויוהרא, והשי"ת לא ימנע טוב להולכים בתמים". זיע"א.

תֹוכַחַת זִירוֹז עַל בִּקְשַׁת הַגְּאוּלָּה בִּב"א

אִמְרוּ רַז"ל בַּמִּדְרָשׁ אֵיכָה רַבָּה (פְּתִיחָה, סִימָן כ"ה): "מִשְׁהִיתָה שְׂכִינָה יוֹצֵאת מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִיטָה חֲזוֹרֶת וּמִגַּפְפַּת וּמִנִּשְׁקַת בְּכוֹתָלֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּבַעֲמוּדֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּבֹוכָה וְאוֹמֶרֶת הוּא שְׁלוֹם בֵּית מִקְדָּשִׁי, הוּא שְׁלוֹם בֵּית מַלְכוּתִי, הוּא שְׁלוֹם בֵּית יִקְרִי, הוּא שְׁלוֹם בֵּית מִקְדָּשִׁי, הוּא שְׁלוֹם". כֹּתֵב רַבֵּינוּ הַגָּדוֹל הַרְמֵב"ן זצ"ל בְּבִיאֹורוֹ לַפְּרִשְׁתָּה הֵנָּה יִשְׁכִּיל עֲבָדִי (יִשְׁעִיָּה נ"ג, נִדְפָס בְּכַתְבֵי הַרְמֵב"ן ח"א דף שִׁכ"ד) עַל הַפְּסוּק: כֹּלֵנוּ כָצֵאן תַּעֲיִנוּ אִישׁ לְדַרְכּוֹ פְּנִינוּ, וְה' הִפְגִיעַ בּוֹ אֶת עוֹן כֹּלֵנוּ: "יֹאשִׁים [הַנְּבִיא ע"ה] אֶת יִשְׂרָאֵל בַּעֲבוּר כִּי הֵם בְּגִלוֹתָם יִשִּׁימוּ כָל כּוֹנֶנְתָם בַּעֲסֻקֵי הָעוֹלָם, וּמִשִּׁים כָּל אֶחָד כּוֹנֵנָה לַעֲצָמוֹ בֵּיתוֹ וְעַסְקִיו, וְרֹאוּי לָהֶם לִהְיוֹת בּוֹכִים וּלְהַתְּפַלֵּל לִפְנֵי ה' לַיְלָה וַיּוֹם שִׁיכְפֹר עַל עוֹן יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲשִׁי קֶץ הַגְּאוּלָּה, כִּי הַמִּשִּׁיחַ בַּתְּשׁוּבָה יָבוֹא מִיָּד, וְאִם לֹא, יִתְאַחַר עַד הַקֶּץ הַבֹּא עֲלֵיו בַּשְּׁבֻעָה, כְּדַכְתִּיב, וַיִּרֶם יָמֵינוּ וּשְׁמָאֵלוֹ אֶל הַשָּׁמַיִם וַיִּשְׁבַּע בְּחֵי הָעוֹלָם. וְאָמַר - וְה' הִפְגִיעַ בּוֹ אֶת עוֹן כֹּלֵנוּ, כִּי הָעוֹן הַזֶּה הַנִּזְכָּר פּוֹגַע בּוֹ, כִּי הוּא מַצְטַעַר כָּל הַיּוֹם עַל כִּי אֵיחָרוֹ פְּעַמֵי מַרְכְּבוֹתָיו, וְאִנְחָנוּ אֵין אִנְחָנוּ מִשְׁגִּיחִין בְּכֶךְ, אֲלֵא מִתְּעַסְקִין בַּעֲסָקֵינוּ בַּתּוֹךְ הָעַמִּים", עַכְל"ק זִיע"א.

וְהַחֲי יִתֵּן וַיִּשִּׁים אֶל לְבוֹ